

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Другої міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції:
«Актуальні проблеми психології, бізнесу
та управління в умовах сучасних вимог»**

*7-8 грудня 2023 року
Україна, Латвія, Бразилія, США, Ірландія,
Італія, Німеччина*

2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Бабіна О.В. – кандидат економічних наук, президент Приватного вищого навчального закладу «Інститут психології і підприємництва», в.о. завідувача кафедри менеджменту та онтопсихології;

Зайцева І.Ю. – доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) Академії економічних наук України, в.о. ректора Приватного вищого навчального закладу «Інститут психології і підприємництва»;

Круглов К.О. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Виноградова В.Є. – доктор психологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;

Тарасюк Л.С. – доктор філософських наук, в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;

Хоменко І.Б. – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Іоффе М.В. – доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Шкурко Я.І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Селезньова Р.В. – кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Пасик-Косарева Н.О. – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;

Майборода М.М. - кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Фурман М.І. – менеджер по роботі з персоналом.

Штих Г.В. – викладач кафедри менеджменту та онтопсихології.

СЕКЦІЯ ІV
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

УДК 612.883.81

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК
ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Доценко Сергій Ілліч, д. т. н., доцент,
доцент кафедри спеціалізованих
комп'ютерних систем, Український
державний університет залізничного
транспорту, м. Харків, Україна
sirius_3k3@ukr.net

Перехід до приватної власності на засоби виробництва в економіці України привів до перебудови економічних відносин в економіці країни. Виходячи з цього, перед наукою постала проблема розробки нових науково обґрунтованих економічних відносин у суспільному господарстві України. Ця проблема стосується як взагалі галузей суспільного виробництва, так і рівня кожного підприємства. Дослідження цієї проблеми слід розпочинати з рівня окремого підприємства.

Будь-яке підприємство є системою в побудові якої реалізуються принципи відносин власності на засоби виробництва. Принципи відносин власності в системі реалізуються через кінцеву мету її діяльності. Ця мета повинна відповідати закону існування системи. Причини які можуть привести до розладу діяльності системи якраз і полягають у протиріччі між кінцевою метою діяльності підприємства та законом існування системи. Закон існування підприємства, сформульований Йозефом Шумпетером у його роботі «Теорія економічного розвитку» проголошує, що нормою для здорової економіки та центральним фактором економічної практики є не стільки рівновага та

оптимізація, скільки динамічна нерівновага, що виникає завдяки підприємцеві новатору [1]. Тобто, тільки постійний розвиток забезпечує підприємству його існування.

Досягнення цієї мети забезпечує приватна власність на засоби виробництва. Згідно Закону України про підприємництво головною ціллю діяльності підприємства є отримання прибутку. Прибуток якраз і є головним внутрішнім джерелом фінансування розвитку підприємства.

Будь-яке підприємство є сукупністю декількох систем, а саме: системи матеріальних ресурсів; фінансової системи; енергетичної системи; системи виробничих відносин; системи менеджменту. Усі ці системи повинні діяти з метою отримання підприємством прибутку.

Починаючи з середини минулого сторіччя розробці методології вивчення систем як цілого приділялося багато уваги. В цьому напрямку працювало багато вчених найрізноманітніших галузей науки. Проблема полягала в пошуку підходу до вивчення того чи іншого явища природи як цілісного явища.

Методологічні основи дослідження систем різної природи розглядаються в рамках загальної теорії систем [2].

Термін «система» має дуже давнє походження. Здебільшого термін «система» вживається там, де мова йде про щось зібране разом, упорядковане, організоване, але, як правило, звичайно не згадують критерій, за яким компоненти зібрані, упорядковані, організовані і т.д. [3].

Найбільш характерною рисою системного підходу є те, що в дослідницькій роботі не може бути аналітичного вивчення якогось окремого об'єкта без того, щоб не було точно ідентифіковане місце цього окремого об'єкта у великій системі [3].

В даний час відомо багато визначень поняття системи. Перше з них належить Л. фон Берталанфі [3] «система є комплекс елементів, що знаходяться у взаємодії».

Подальшим розвитком теорії систем є теорія функціональної системи, яка присвячена системам що мають здатність до екстреної саморегуляції, динамічно й адекватно пристосовують організм до змін зовнішньої обстановки, тобто живим організмам [3].

Автор цієї теорії академік П.К. Анохін у роботі [3] детально проаналізував існуючі визначення поняття системи і показав їхню неспроможність. За його твердженням «взаємодія, узята в її загальному виді, не може сформувати систему з «безлічі компонентів». А, отже, усі формулювання поняття системи, засновані тільки на «взаємодії» і на «упорядкуванні» компонентів, виявляються самі по собі не спроможними» [3]. Далі він показує, що результат діяльності системи є центральним чинником системи. «Результат має імперативні можливості реорганізувати розподіл збуджень у системі у відповідному напрямку» [3]. Це можливо завдяки наявності в системі «зворотного зв'язку» чи «зворотної аферентації», завдяки якій система одержує інформацію про кінцевий результат [3].

На запитання «Що може взагалі встановити між усіма компонентами системи такі взаємини, які б усунули хаос загальної взаємодії, тобто одночасної реалізації всіх ступенів волі кожного компонента?» в [3] дається відповідь: – «упорядкованість у взаємодії безлічі компонентів системи встановлюється на основі ступеня їхнього сприяння в одержанні строго визначеного корисного результату. Усі ж ступені свободи кожного компонента системи, що не допомагають одержанню корисного результату, усуваються... будь-який компонент може увійти в систему тільки в тому випадку, якщо він вносить свою частку сприяння в одержанні запрограмованого результату» [3].

В [3] наведено визначення: «системою можна назвати тільки такий комплекс вибірково включених компонентів, у яких взаємодія і взаємовідносини здобувають характер взаємного сприяння компонентів на одержання сфокусованого корисного результату».

Як вказує далі П.К. Анохін, «саме тому, що в нашій концепції результат має центральний організуючий вплив на всі етапи формування системи, а сам результат є, безсумнівно, функціональним феноменом, ми і назвали всю архітектуру функціональною системою» [3]. Далі він вказує «ясно, що на перший план у формуванні істинно систем виступає закон результату і закон динамічної мобілізації структур, які забезпечують швидке формування системи й одержання даного результату» [3].

Розглядаючи питання про архітектуру простих і складних систем і принципи їхнього об'єднання П.К. Анохін доходить висновку про те, що «усі функціональні системи незалежно від рівня своєї організації і від кількості складових їхніх компонентів мають принципово ту саму функціональну архітектуру, у якій результат є домінуючим чинником у стабільній організації систем» [3].

Теорія функціональних систем П.К. Анохіна розроблялася для вивчення функціонування живих організмів та їх внутрішніх систем. В той же час, виходячи з висновків теорії функціональної системи, її закони можуть бути поширені на будь які системи, до складу яких входить щонайменше одна людина. Оскільки в системі суспільних відносин людина є основною складовою частиною, система суспільних відносин також є функціональною системою.

Як показано у роботі [4] для створення систем діалогового управління виробництвом також застосовувався функціональний підхід [5]. В теорії діалогового управління виробництвом розроблено функціональну архітектуру системи яка є ізоморфною до архітектури функціональної системи П.К. Анохіна. Слід зауважити, що ці функціональні системи розроблялися незалежно одна від одної.

До будь-якої системи створеної людиною, ми повинні підходити як до системи що задовольняє ту чи іншу потребу людини, або потребу соціуму.

Власне кажучи, все що створюється людиною функціонально призначено для пристосування організму людини до взаємодії з навколишнім середовищем для підтримання гомеостату [6], чи підтримання динамічної рівноваги в самому організмі – гомеостазу [6]. Тому людину ми повинні розглядати як основну функціональну складову частину будь-якої системи, створеної її власними руками, чи пристосованої з навколишнього середовища для своїх потреб. Всі інші складові частини системи є підпорядкованими людині. Тільки жива істота може сформувати функціональну систему.

Оскільки в рамках теорії функціональної системи не розроблено методологію побудови функціональної системи головною складовою частиною якої є людина, або ж її складових частин, виникає необхідність у розробці такої методології.

Висновки/Conclusions.

Виходячи з наведеного вище можна сказати, що підприємство як систему можна також розглядати як функціональну систему створену людиною.

Першою проблемою, яка потребує вирішення при дослідженні такої системи є проблема вивчення функціональної архітектури, складу, структури, та взаємних відносин поміж компонентами утвореної системи, реалізація яких забезпечує отримання кінцевого результату підприємством як функціональною системою.

При визначенні функціональної архітектури системи ми повинні виходити з закону про її сталість незалежно від рівня її організації. Оскільки найвищий рівень організації живої істоти є рівень організму, то й функціональна архітектура систем, до складу яких входить людина повинна мати принципово ту саму функціональну архітектуру що й людський організм.

Процеси в функціональній системі також підкоряються законам дії функціональних систем, а саме:

- закону результату;

- закону ієрархії результату;
- закону динамічної мобілізації структур.

Другою проблемою яка підлягає вивченню, є проблема визначення кінцевого результату діяльності підприємства як системи, а також її складових частин, оскільки кінцевий результат є основним чинником утворення такої системи [3].

Головний висновок з цього дослідження полягає у тому що будь-яка система створена людиною, чи соціумом є функціональною, а людина чи соціум в ній є головною складовою частиною. Тому підприємство повинно також розглядатись як функціональна система що діє за законами функціональних систем.

Подальші дослідження повині бути присвячені розв'язанню сформульованих проблем, а саме:

- вивченню функціональної архітектури, складу, структури, та взаємних відносин поміж компонентами утвореної системи, реалізація яких забезпечує отримання кінцевого результату підприємством як функціональною системою;
- визначенню кінцевого результату діяльності підприємства як системи, а також її складових частин.

Список використаних джерел

1. Друкер Пітер. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво/ Пер. з англ. В.С. Гуля. 1994. – К.:Україна, – 319с.
2. Исследования по общей теории систем. Сборник переводов. Под общ. ред. В.Н. Садовского и Є.Г. Юдина. 1969. – М.: Прогресс – 520с.
- 3.Анохин П.К. Теория функциональной системы – Успехи физиологических наук. 1970 – М.: Наука Т. 1, № 1, с. 19-54.
4. Доценко С. І. Теоретичні основи створення інтелектуальних систем комп'ютерної підтримки рішень при управлінні енергозбереженням

організацій: дис. д-ра. техн. наук: 05.13.06 /Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка / С. І. Доценко. – Харків, 2017. – 369 л..

5. Мельцер М. И. Диалоговое управление производством (модели и алгоритмы) [Текст]/ М. И. Мельцер. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 240 с.

6. Гусаров А.А. Реструктуризация строительных знаний и образования на основе функционально-системного подхода. – Промышленное и гражданское строительство, 2003 № 1.

Приватний вищий навчальний заклад
**ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ І
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Другої міжнародної науково-практичної онлайн-конференції:
«Актуальні проблеми психології, бізнесу та управління в умовах
сучасних вимог»**

7-8 грудня 2023 року

Україна, Латвія, Бразилія, США, Ірландія, Італія, Німеччина

Відповідальний за випуск – Зайцева І.Ю.

Підписано до друку 30 грудня 2023 р.
Ум. др. арк . 10,8. Формат 60 х84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний .
Гарнітура Times New Roman.